

Jakabházi Béla Botond

Leltár miatt... nyitva¹

Kériünk titeket, testvéreink, intsétek a tétlenkedőket, biztassátok a bátortalanokat, karoljátok fel az erőtleneket, legyetek türelmesek mindenkire.

Vigyázzatok, hogy senki se fizessen a rosszért rosszal, hanem törekedjetez mindenkor a jóra egymás és mindenki iránt.

*Mindenkor örüljetez,
szüntelenül imádkozzatez,
mindenért hálát adjatez, mert ez Isten akarata Jézus Krisztus által a ti javatokra.*

(1 Tessz 5,14–18)

Kedves Testvéreim!

Pál apostol felhívásával köszöntelek hálaadó ünnepünkön, hogy mindenkor örömmel, szüntelen imádkozással és mindenek iránti mély hálaérzéssel forduljunk a gondviselő Isten felé, aki maga az életünket megáldó szeretet, a mindenséget átfogó gyöngéd jóság.

A mai ünnep a többi egyházi ünnepunktől abban tér el, hogy míg azok az egyházi évnek megfelelő, kizárólag az adott ünnepkörhöz fűződő bibliai textust igényelnek – Jézus születésének történetét karácsony, húsvét a feltámadás-történetet, pünkösöd az első keresztény gyülekezet, és ezáltal maga az egyház megalakulásának történetét az isteni lélek kitöltetése által –, addig a hálaadás ünnepén a Szentírás bármely részéből választhatunk szövegeket, hiszen a Bibliában nagyon sok helyen találunk hálaadó imádságokat (pl. a Zsoltárok könyvében), melyek mind az Isten iránti hála kifejezését tartalmazzák. De a Szentírás nélkül is tudjuk és érezzük a hálaadó szívben rejlő erőt, azt, hogy a hálaadás mint életforma és magatartás az egyik legértékesebb kincs, mely átalakítja és teljessé teheti életünket.

¹ A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa által 2017-ben meghirdetett egyházi beszédpályázat második helyezett beszéde.

Az emberiség ősidők óta ünnepli valamilyen formában a hálaadást, melynek előzményeit a haragvó vagy fenyegető istenségek kiengesztelésére tett rituális erőfeszítésekben kell keresnünk, vagy a bő termésért és állatszaporulatért bemutatott hálaadó jellegű áldozatokban, amelyeknek egyik nem mellékes célja az istenség lekötelezése, kiengesztelése volt. A vadászó-gyűjtögető életmódot folytatók a vadért és a mezőkön, erdőkben található alapvető emberi szükségleteket kielégítő táplálékért, oltalmat jelentő ruházatért és otthonért adtak hálát, a földművelők a termésért, az állattenyésztők a szaporulatért és az állatállomány megmaradásáért. Ma pedig, amikor az évnék és általában az életünknek a szakaszai már egyre kevésbé kötődnek az évszakokhoz, és nem a természet ritmusa diktálja teendőinket, amikor a gépesítés miatt egyre kevesebben dolgoznak a mezőgazdaságban – ami néhány nemzedékkel ezelőtt élő elődeink számára még elképzelhetetlen volt, és amikor egy – mezőgazdasági szempontból – szegény vagy szerény év nem veszélyezteti családjaink létét, mivel a mai ember a természet, a föld közelében való élettől mindinkább elszakad, a hálaadás, gyülekezeteinkben az őszi hálaadás ünnepe által is, fontosabbá vált, mint valaha. Mert ahogy a bölcsességhez vezető életvitelhez egyre kevesebb a külső támpontunk, annál inkább van szükségünk az egyéni és közösségi belső térképeinkre mint útba igazító segédeszközökre, melyeken bejelöljük az Istenhez, embertársainkhoz és a teremtett világhoz fűző lelki életünk kardinális pontjait. Életutunk sikerességének titka sokszor a megbízható belső térképek meglétében rejlik, s számunkra a jézusi tanítás és az evangélium szellemisége jelenti azt a biztos alapot, amely eligazít életünk sokszor tekervényes útjain. De még akkor is, ha érezzük a gondviselő szeretetet életünkben, sokszor megtapasztaltuk, hogy még a látszólagos zsákutcákat, sőt gyámoltalanságunkat és törékenységünket is felhasználja Isten arra, hogy közelebb vonjon minket az Ő szentségéhez. Időről időre elbizonytalanodunk, a csalódások, a kudarcok, a gyász és megoldhatatlan nehézségeink közepette úgy találjuk, mintha egy labirintusba jutottunk volna, melyből nem csak előre, de még visszafelé sem tudunk haladni. Ilyenkor az üresség és a kifosztottság érzésében pedig ritkán jutnak eszünkben a mester szavai, aki a törékeny lelkiállapotunkban is Isten áldására figyelmeztet, mert áldottak és „boldogok, akik szegények lelki értelemben, mert övék a mennyek országa” (Mt 5,3). Isten, lelkének hatalma által, a bennünk levő úrt betölti, a szíveinken ejtett sebeket gyógyítja, és újra csoda történik velünk, maga a lélek vigasztal, erősít és bátorít az életre. Méltósággal ruház fel, és a legtöbbször nem azért, mert tele van a szívünk és az elménk, hanem éppen azért, mert szegények vagyunk, és a belső hiányt nem csak a mi emberi erőfeszítéseink teszik áldottá azáltal, hogy érzékenyekké válunk Is-

ten jelenléte iránt, hanem elsősorban a Lélek által, mely betölt csodálatos, érthetetlen, szerénységre és jóindulatra indító erejével.

Mi, unitáriusok az őszi hálaadó ünnepséget szeptember végén tartjuk templomainkban, amikor az őszi betakarítás jobbára már megtörtént. És bár fontos, a hálaadás nem elsősorban a termésért van, hanem mindazokért az isteni áldásokért, amelyek életünk természetesnek tartott velejárói, ezen túlmenően pedig hálaadás magáért Istenért, az Ő szeretetéért, amellyel pillanatról pillanatra elhalmoz. Hálaadás azért, hogy bennünk (is) él, és érzékenységre tanít. S bár sosem érthetjük meg az elménk által, hogy ki és mi Ő, mégis ahol a gondolkodás tehetetlen, ott szívünkben sejtjük meg az Ő lényegét, s bár soha sem válhatunk olyanokká, mint Ő, tanuljuk az életünket, embertársainkat és a világot úgy nézni, mint ahogy a Gondviselő teszi: elnéző, gyöngéd szeretettel, részvétellel és mélységes bizalommal. Tanuljuk a hálaadást mint életformáló gyakorlatot és mint isteni kinyilatkoztatást a szívünkben. Láthattuk elődeink életében is, hogy a hálaadás nem egyszerű köszönet volt, hanem az isteni áldásban való részesedés tudatosítása, gazdag és szűk esztendőinkben egyaránt. Unitárius egyházunk 20. századi történelmének egyik legemlékezetesebb őszi hálaadó ünnepségét szüleink, nagyszüleink 1947-ben ülték, amikor egy rendkívül nehéz évben, addig nem látott szárazság után mégis templomaikban hálát adtak Istennek, nemcsak egyénenként, hanem közösségként, hálát a kitartásért, a reményért, azért, hogy az eredménytelenség és az éhezés közepette a csalódás nem fordított el embertársainktól és nem szegte életkedvünket. S a következő év rendkívüli gazdagsága mintha csak kárpótolta volna az embereket kitartásukért és reményükért a megújuló életben, hitükben, hogy erőfeszítéseink nem hiábavalóak. Hogy akkor is, amikor életünkben ellenszél fúj, akkor is, mikor mintha minden ellenünk törne, az elkeseredésben is az életünk Isten kezében van, az Ő áldásával élünk, függetlenül attól, hogy sikereinket ünnepeljük, vagy kudarcainkat siratjuk.

Az őszi hálaadás ünnepén felismerjük, hogy amit a mindennapokban kevésnek és hiányosnak tartunk életünkben, magunkban és társainkban, még az is mérhetetlenül sok, csodálatos bőség: áldás. Az ünnep ebben az évben is arra hivatott, hogy általa leltárt készítsünk életünkben, és rendezzük mindazt, aminek még nem találtuk meg a helyét. Számba vesszük és elkönyveljük a jót és a rosszat, ami velünk és szeretteinkkel történt, erőforrásainkat és gyengeségeinket. S míg a kereskedelemben a megszokott felirat az üzlethelyiségben és raktárakban történő felmérésekkor az, hogy „Leltár miatt zárva”, az unitárius lelkiségünk kifejezésésként mi azt mondjuk, hogy „Leltár miatt nyitva!”. Életünknek áldásait, mindazt, ami szebbé és értékesebbé teszi életünket, de azt is, ami összetöri szíveinket, nem zárt ajtók mögött tárjuk fel, hanem nyitott szívvel, nem az ellenőrzés céljá-

ból, hanem azért, hogy tapasztalatainkat az embertársainkkal való sorsvállalásra irányítsuk, hogy félelem nélkül tudjunk sírni a sírókkal és örülni az örvendezőkkel, hogy a bennünk levő és egymásban felismert fényesség az együttérzés és szeretet ragyogásával tudjon világítani. Erre kéri követőit a názareti Mester is („Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” Mt 5,16), és erre biztat Pál apostol is a tesszalonikai gyülekezet híveihez írt levele által is.

„Mindenkor örüljétek, szüntelenül imádkozzatok, mindenért hálát adjatok” – biztat Pál, akinek életét mélységesen áthatotta az isteni szeretet állandó jelenvalóságának tudata. Nem csak örömeiben, hanem erőfeszítései és kegyetlen megpróbáltatásai közepette is szüntelenül tapasztalja a Gondviselő bőséggel kiáradó áldását. Ennek az áldásnak a megtestesülését nevezi Pál Krisztusnak, ezt hirdeti és terjeszti magával ragadó szenvedéllyel és meggyőződéssel. És bár Pál olyan nyelvezetet használ, és olyan szóhasználattal él, amely alapul szolgált számos, az evangéliumi alapoktól eltérő hittételeket megalapozó gondolat, sőt teológia megszerkesztéséhez, ő hiteles marad számunkra, tanítása és élete mérvadó, nem csupán megszívlelendő.

Pál apostol első fontos megjegyzése az, hogy az öröm, az állandó imádkozás és a mindenért való hálaadás nem egy öncélú kegyességi gyakorlat, nem azért „kellene” ezek szerint élni, mert ez lenne az istenség akarata, és így csupán követői kellene, hogy legyünk egy olyan szokásnak, amit a bibliai tekintély elvár tőlünk. Sokkal többről van szó: az Isten akarata a mi javunkat szolgálja, értünk van. Pál keresztény tanítása az istenségről követi Jézus tanítását, de már nem galileai vagy zsidó kontextusban hangzik el, hanem az akkori civilizáltnak tartott világ minden egyénének szól. És amit tanít, az eladdig ismeretlen, de biztató és felszabadító: Isten az ember javát akarja, szelíden és szeretetteljesen fordul minden teremtménye felé, mindenkit hív, és a leértékelt és sokak által (gnosztikusok szerint) gonosznak, de legalábbis a lélekhez képest értéktelennek tartott emberi test nem megvetendő teher, hanem áldott, mert Isten temploma. Életünkkel, legmélyebb vágyainkkal, erőfeszítéseinkkel formát adunk a gondviselő léleknek, amely általunk is áldottá teszi a világot. Ez az érzés és ez a tudat minden pillanatban arra készítet, hogy gyöngéd szeretettel éljünk, megbocsátó jósággal, bátran és békésen, kitartóan az igazságosság és méltányosság mellett. Pál apostol, aki saját életében állandóan tapasztalta az isteni Lélek jelenlétét, s engedte, hogy ez a Lélek formálja, alakítsa sorsát, az athéniaknak éppen azt fejt ki, hogy Isten mindenkor kitölti a lelkét, elérhetővé teszi magát, hogy az emberek „hogy keressék az Istent, hátha kitapinthatják és megtalálhatják, hiszen nincs messzire együnkünkől sem, mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk (ApCsel 17,27b–28a).

Pál az első században kísérletet tesz arra, hogy az embernek visszaadja a méltóságát azáltal, hogy hirdeti az evangéliumot: az ember elszakíthatatlanul az istenséghez tartozik, az isten-gyermeksége veleszületett és egyetemes, visszavonhatatlan és független nemtől, vallástól, társadalmi státustól stb. Pál teológiája forradalmat jelentett korának világában, és még a keresztény világ sem merte elhinni sok évszázadon keresztül, hogy a test miatt nem szégyenkezni kell, hanem tisztelni és értékelni azt, mert fölmérhetetlen kincset hordoz magában. Ez a felismerés is hálaival tölti el szívünket, és bátorít arra, hogy az életünkben megtapasztalt, megélt örömeinket hirdessük társainknak, hogy ők is teljes örömmel, az isteni gazdag áldás tudatában éljenek. Ezért szólít fel Pál, hogy segítségére legyünk egymásnak akkor, amikor az áldásról megfeledkeznénk, és tétlenkednénk. Ezért kell, hogy biztassuk egymást, amikor elbátortalanodunk, ezért kell felkaroljuk egymást, amikor elfogy az erőnk, ezért leszünk képesek türelmesek lenni egymáshoz és megtanulni lemondani a bosszúról. Ekkor tudunk felszabadulni úgy, hogy mindenkor örüljünk, szüntelenül imádkozunk, és mindenért hálát adjunk.

A hálaadásunk átalakítja életünket, ahogy egy elmélet vagy egy eszme nem képes. Megtanít tisztán és helyesen látni helyünket az életben, a teremtett világban. A hála érzése, magatartása a határainkat kiszélesíti, én-központságunkat föloldja.

A hálaadó élet megszentelt élet. Így élve jövünk rá arra, hogy ezt a világot Isten úgy alkotta és teremti folyamatosan, hogy Isten minden áldása egy nagy összhangban szolgálja a megünneplésre méltó mindennapokat. A kapott ajándékaink leltározási kísérlete során rácsodálkozunk, hogy megszámlálhatatlan dolog kellett és kell ahhoz, hogy összeálljon az, amit úgy nevezünk: élet. A hála, ha életünk rendezőelvévé válik, összefogja létünk különböző szálait. A hála mint érzés, mint élmény, mint folyamatos lelki gyakorlat, mint életmód, mint az üdvösség felismerésének a következménye áhítattal tölti el szívünket: Isten ad mindent, és legfőképpen saját magát adja nekünk, szeretetét méltó és méltatlan gyermekeinek egyaránt.

A *Vadrózsák* című népköltészeti gyűjteményében Kriza János egykori püspökünk egy érdekes, példázat jellegű találós kérdést közöl a Nyikó mentéről. A példázat arról szól, hogy a hegyen élő virág üzenve kérdezi a réten élő virágot: mikor fognak találkozni. A válasz az, hogy Szentmihálykor, a fenyőágon meg a kenderágon. Az őszi hálaadó ünnepen a fenyőág az úrasztala, a kenderág a terítő, a hegyen való virág a szőlő, melyből az úrvacsorai bor készült, a réten élő virág pedig a búza, melyből a kenyeret sütik. Ennek az üzengetésnek a mélyebb, spirituális értelme tárul elénk a hálaadásban, mert ez a virágok közötti üzengetés

szemléletesen fejezi ki azt, hogy az életünkben sokszor összefüggés nélkülinek tűnő dolgok is alapjában véve összetartoznak. Ennek az összetartozásnak a felismerésében áll az isteni gondviselés megtapasztalása, s amikor a hálaadás alapvető magatartásunkká válik, megtanít úgy tekinteni az isten által teremtett világra, mint egy áldott, mérhetetlenül gazdag helyre, életünkre pedig mint csodás ajándékra, kincsre.

A hálaadó életmódban tapasztalati tudássá válik az, hogy Isten nem ellenünkben érvényesíti akaratát, hanem értünk, a mi javunkat akarja. Lelkének ereje most is teremt, formál és alakít, és amikor nyitott a szívünk és szeretet-körünket egyre tágítjuk, befogadó jósággal és abban a meggyőződésben, hogy minden ember magában hordozza az istenséget, megajándékoz azzal a felismeréssel, hogy mérhetetlenül gazdagon áldott meg, s hogy a világot nem a szűkösség és a szegénység, a felhalmozás kényszere és a javak szétosztásának félelme szempontjából nézzük, hanem az isteni áldás túlcserélhető gazdagságának távlatából.

Pál apostol kérése bennünk célba talál, s hálaadó lelkülettel ünnepeljük Isten irántunk tanúsított szeretetének gyümölcsseit. Szívünk leltár miatt nyitva marad, hogy áldás lehessen mindenki számára.

Ezen a napon, őszi hálaadási ünnepünkön, de nemcsak most, hanem „mindenkor örüljete, szüntelenül imádkozzate, mindenért hálát adjate, mert ez Isten akarata Jézus Krisztus által a ti javatokra.” Ámen.